

С. Д. ГУСАРЕВ

Станіслав Дмитрович Гусарєв, доктор юридичних наук, професор, начальник кафедри теорії держави і права Національної академії внутрішніх справ

**ПРАВОУТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ:
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ***

Трансформація сучасного вітчизняного суспільства зумовлює зміщення акцентів в дослідженні проблем правоутворення як комплексного політико-правового явища, яке має міждисциплінарний характер. Зокрема, правоутворення тісно пов'язано із процесом прийняття владних рішень, у тому числі й актів законодавства, розмежуванням політичної діяльності від процесу творення права, ефективністю законодавства, соціально-економічними процесами в суспільстві. На процес правоутворення впливає також економічна рецесія, яка продовжується, що має наслідком необхідність проведення системних реформ в економічній сфері, у сферах пенсійного забезпечення, охорони здоров'я, житлово-комунальному господарстві тощо.

Рецензована монографія колективу викладачів Київського університету права НАН України є комплексним дослідженням фундаментальних і прикладних проблем правоутворення в Україні з урахуванням сучасних процесів глобалізації та зближення національних законодавств. У виданні аналізуються як теоретико-методологічні засади правоутворення, так й особливості правоутворення в окремих галузях права.

Аналіз підходів до правового регулювання, зокрема з точки зору методів правового регулювання (с. 14–20) та реалізації функцій держави (с. 30–40), дав змогу визначити місце і роль правоутворення у механізмі правового регулювання та здійснення владних функцій держави, визначити вплив правоутворення на процес правозастосування. Аналізується правоутворення через призму ефективності законодавства, серед яких виділено мікросоціальні фактори (реальні можливості застосування об'єктивних законів суспільства, поєднання і баланс інтересів у суспільстві, стан правосвідомості та політико-моральної єдності народу) і мікрофактори (визнання у соціальних групах моральних і нормативних систем, соціальні зв'язки, ставлення до права). На основі цього визначено такі основні фактори, які впливають на ефективність законодавства: правильне визначення мети закону, подальше вдосконалення законодавства, відповідність засобів покладеній меті законодавчого регулювання, інтенсифікація законодавства, підвищення ефективності процесу правореалізації, удосконалення механізму правового регулювання та процесу правореалізації, належний рівень правосвідомості та правової культури (с. 67–69). На прикладі законодавчого процесу проаналізовано прояви конфліктів і компромісів у механізмі правоутворення, а також вплив практики Конституційного Суду України на цей процес. Це дало змогу більш комплексно розрити правоутворення як комплексне політико-правове явище. Однак видання значно виграло, якщо була би висвітлена політико-правова природа правоутворення у контексті правової політики, політичної юриспруденції, більш ґрунтованого дослідження впливу процесів глобалізації та інтеграції на процесу правоутворення. Окремої уваги заслуговують результати дослідження проблем правоутворення з точки зору адаптації законодавства України до законодавства ЄС, співвідношення національної та міжнародної правотворчості, реалізації міжнародного законодавства у законодавстві України. В умовах зростання правового нігілізму та зниження правової культури правильно акцентовано увагу на забезпечення правової експертизи проектів правових актів та вимог належної правової процедури як засад легітимності правоутворення (підрозділи 1.7 та 1.8).

Другу частину рецензованої монографії складають дослідження основних проблем правоутворення у галузях приватного та публічного права. Привертають увагу дослідження проблем правового регулювання статусу представницьких органів місцевого самоврядування та статусу комунального господарства, що є актуальним у зв'язку із значним відставанням чинного законодавства у галузі муніципального права від сучасних реалій та потреб територіальних громад. У сфері приватноправових дисциплін зосереджено увагу на концепції сучасного приватного права, яке закріплено у Цивільному кодексі України, що визначає його основні подальші напрями правоутворення. Заслуговує на увагу комплексний аналіз проблем правоутворення

© С. Д. Гусарєв, 2011

* Рецензія на кн.: Правоутворення в Україні: теоретико-методологічні та прикладні аспекти: Монографія / За заг. ред. проф. Ю. Л. Бошицького. – К.: Вид-во Європейського університету, 2010. – 592 с.

з охорони інтелектуальної власності у сфері науково-технічної діяльності, комерційних позначень, товарних знаків, на підставі чого зроблено висновок про доцільність прийняття Кодексу України про інтелектуальну власність (підрозділ 3.2). У контексті забезпечення права людини на повагу її гідності важливим є дослідження різних аспектів проблем медичного права та біоетики в Україні у контексті його уніфікації: дилеми між принципами Мертона і Мітроффа в проведенні медичних експериментів, забезпечення прав людини в генній медицині, визначення правового статусу ембріона, проблем трансплантології та забезпечення духовної цілісності людини (підрозділ 3.4). Також аналізуються проблеми правоутворення у сфері страхового, авторського, земельного і трудового права, а також сформульовано низку пропозицій до чинного законодавства. Акцентовано увагу на проблемах розвитку господарського права, зокрема, правового регулювання інвестиційної та зовнішньоекономічної діяльності, захисту у сфері економічної конкуренції, правового регулювання відносин між учасниками господарського товариства.

Окремий блок присвячено дослідженню проблем правоутворення у кримінальному та кримінально-процесуальному праві, де досліджуються проблеми уніфікації термінології у кримінальному праві на прикладі понятійного апарату Кримінального кодексу України, співвідношення політичної юриспруденції та судової правотворчості, впливу рішень Європейського суду з прав людини на правоутворення у кримінальному праві. На основі цього зроблено висновки і пропозиції, згідно з якими необхідно уніфікувати понятійний апарат КК з урахуванням положень міжнародних договорів України та з метою подолання колізій у чинному законодавстві України на засадах його ієрархічної побудови, взаємодії з мікро- і макросередовищем. Водночас у виданні (на с. 565) існує плутанина між поняттям верховенства права (rule of law) та законністю, верховенством закону (legality, supremacy of legislation), що пов'язано із невірним перекладом англійського терміна rule of law. Судова правотворчість у співвідношенні з політичною юриспруденцією вірно аналізується щодо допустимих меж судової активності, яка зумовлена визначеними законом рамками судового розгляду при вирішенні конкретних справ.

Авторський колектив монографії провів комплексне дослідження актуальної проблеми, яка має міждисциплінарний характер. Рецензована праця рекомендована науковцям, професорсько-викладацькому складу юридичних університетів та факультетів, аспірантам і студентам, а також може бути у нагоді державним службовцям, парламентаріям та суддям. Зазначене видання є значним доробком у вітчизняній правовій доктрині і слугуватиме джерелом подальших наукових розвідок такого комплексного політико-правового явища як правоутворення.

В. Т. Білоус

Віктор Тарасович Білоус, доктор юридичних наук, професор Національного університету ДПС України, заслужений юрист України

АКТУАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОЇ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ*

Сутність і зміст проблем реформування місцевої публічної влади на сучасному етапі диктується об'єктивними потребами одночасно формування та удосконалення системи державного механізму в Україні, що відповідає би потребам соціально-економічного, політичного та духовного розвитку суспільства в умовах динамічних змін його трансформації після проголошення державної незалежності і суверенітету. Ці обставини визначають і спрямованість процесів демократизації системи органів державної влади та управління, державного устрою, характеру політичного режиму. Їх зміст значною мірою детермінований місцем і роллю в цій системі органів місцевої публічної влади, яка виступає в ній важливою з'єднуючою ланкою між центральною владою і регіонами, вагомим чинником формування ставлення населення до влади взагалі і до центральної зокрема, визначає можливість і ефективність включення місцевих громад в управління процесами регіонального розвитку, самопочуття і суспільні настрої громад та усвідомлення ними своєї відповідальності за загальний стан у регіонах і в державі в цілому.

Актуальність рецензованого дослідження П. А. Трачука «Адміністративно-правові засади реформування місцевої публічної влади в Україні» пояснюється тим, що, з одного боку, в історії державотворення ці процеси є перманентними, оскільки життя вимагає постійного удосконалення механізмів функціонування місцевої публічної влади, а з іншого – зміст і характер повноважень місцевої публічної влади багато в чому визначаються соціально-економічними, політичними, культурними особливостями та історичними традиціями державотворення в Україні. Актуальність досліджуваної проблеми впливає і з вимог Конституції України 1996 р., яка заклала певні основи дуалізму місцевих публічно-владних систем – місцевого самовря-

© В. Т. Білоус, 2011

* Рецензія на кн.: Трачук П. А. Адміністративно-правові засади реформування місцевої публічної влади в Україні: Монографія. – Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2011. – 335 с.